Използване на генеративен изкуствен интелект в НБУ – коментар на новия стандарт

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ПРЕАМБЮЛ

Нов български университет развива използването на генеративен изкуствен интелект като инструмент за повишаване на качеството на академичното образование, научноизследователската и художественотворческата дейност при спазване на високи стандарти за академична честност, критично мислене и личен принос.

цели

принципи

Целите и принципите имат значение за правоприлагането:

- за разбирането на философията на правната уредба;
- за нейното тълкуване.

Развитието на използването на генеративен изкуствен интелект като инструмент – целеният правен резултат

Чл. 1. Правилата регламентират използването на генеративен изкуствен интелект в учебната, научноизследователската и художественотворческата дейност в Нов български университет (НБУ).

Норма – предмет – приложно поле – основните и определящи като съдържание дейността на всяко висше училище, в т.ч. и НБУ.

териториално действие – в НБУ.

Персонално действие на нормативния акт

Чл. 3. Правилата се прилагат за:

1. преподавателите и изследователите, които са част от академичния състав на НБУ съгласно чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредбата за развитието на академичния състав на НБУ;

2. хоноруваните преподаватели в НБУ;

3. студентите, докторантите и постдокторантите в НБУ;

академична общност

4. кандидатстудентите, кандидатите за докторантура и кандидатите за заемане на академични и други длъжности на академичния състав в НБУ;

5. външни лица, които използват ГИИ в рамките на съвместни проекти с НБУ.

Дефинитивна правна норма

Чл. 2. Генеративен изкуствен интелект (ГИИ) са модели на изкуствен интелект, които чрез анализ на големи количества входни данни генерират ново съдържание (текст, изображение, код, звук), отразяващо човешкото изразяване.

Какво е интелект?

Какво е отражение?

ЕТИЧНА ХАРТА ЗА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ – приета от Съда на ЕС на 26 януари 2026 г.

Регламент (ЕС) 2024/1689 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 година за установяване на хармонизирани правила относно изкуствения интелект и за изменение на регламенти (ЕО) № 300/2008, (ЕС) № 167/2013, (ЕС) № 168/2013, (ЕС) 2018/858, (ЕС) 2018/1139 и (ЕС) 2019/2144 и директиви 2014/90/ЕС (ЕС) 2016/797 и (ЕС) 2020/1828 (**Акт за изкуствения интелект**) (ОВ L, 2024/1689, 12.7.2024 г.)

Актът за ИИ влиза в сила на 1 август 2024 г., но отделните му разпоредби започват да се прилагат от различни дати, разположени в периода между 2 февруари 2025 г. и 2 август 2027 г. В границите на практически възможното Съдът на ЕС се ангажира да започне незабавно да спазва всички разпоредби на този акт, без да изчаква формалната им дата на приложимост.

Етика на изкуствения интелект според ЮНЕСКО: анализ, ценности и предизвикателства в дигиталната епоха

Етика на изкуствения интелект на ЮНЕСКО: ценности, предизвикателства и приложение

Ролята на образованието и научните изследвания в етиката на изкуствения интелект

- **Областта на образованието и научните изследвания е един от стълбовете на Препоръката на ЮНЕСКО и се счита за съществена за осигуряване на овластяване на гражданите и намаляване на цифровите неравенства.** Изкуственият интелект е готов да трансформира обучението, преподаването и научните изследвания във всички дисциплини. Поради това ЮНЕСКО призовава своите държави членки да насърчават програми за:
- **Грамотност в областта на изкуствения интелект:** Да се обучават хора от всички възрасти и произход в основни, дигитални, критични и етични умения, свързани с изкуствения интелект.
- **Намаляване на цифровото разделение:** Обърнете специално внимание на уязвимите страни, райони или сектори, където има образователни дефицити или ограничен достъп до технологии.
- **Отговорни изследователски инициативи:** Насърчавайте учители, учени и компании да изследват и разпространяват най-добри практики в областта на изкуствения интелект с етичен и хуманистичен подход.
- **Интегриране на етиката в образованието:** Разработване на учебни програми и учебни материали по етика на изкуствения интелект на всички нива и дисциплини, адаптирани към местните езици и реалности.
- **Подкрепа за интердисциплинарни изследвания:** Да се насърчи сътрудничеството между технологичните науки, хуманитарните и социалните науки, както и дисциплини като философия, социология, психология и право.

Практически препоръки относно етиката на изкуствения интелект в образованието

- **ЮНЕСКО се застъпва не само за техническо обучение, но и за развитието на социално-емоционални умения, работа в екип и критично мислене, както и за зачитане на личния живот на учениците и учителите.** Изключително важно е да се насърчават дейности за повишаване на осведомеността относно напредъка, възможностите и рисковете от изкуствения интелект, като програмите са достъпни за всички.
- Изисква се всяко внедряване на системи с изкуствен интелект в образованието да гарантира, че **те подпомагат учебния процес, без да подкопават когнитивните способности на учениците или да събират чувствителна информация извън рамките на разпоредбите за защита на данните**. Трябва да се насърчава и равнопоставеният достъп до програми за обучение и лидерство в областта на изкуствения интелект за жени, етнически малцинства, хора с увреждания и други традиционно изключени групи.

Отговорно и етично изследване

- **Изследванията в областта на изкуствения интелект трябва да се ръководят от най-високите етични ценности и да насърчават най-добрите практики между публичния и частния сектор.** За тази цел се препоръчва инвестиране на публични и частни ресурси в проекти, фокусирани върху етиката на изкуствения интелект, обучение на изследователи по етична отговорност, прозрачност и зачитане на личния живот, както и улесняване на сигурен достъп до научни данни от частния сектор, като се гарантира защита на личния живот.
- Той също така насърчава развитието на **интердисциплинарни изследвания** , интегрирайки подходи отвъд технологиите, като образование, етика, хуманитарни науки, философия, социология, лингвистика и право. Това насърчава стабилни и последователни политики, които разглеждат както ползите, така и ограниченията и рисковете от изкуствения интелект.

ОБУЧЕНИЕ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ГИИ

Чл. 4. (1) Преподавателите, изследователите и студентите в НБУ преминават обучение за работа с ГИИ и с принципите за етичното и критичното му използване.

(2) За преподавателите и изследователите обучението по ал. 1 се организира от Центъра за обучителни ресурси в НБУ.

(3) За студентите обучението по ал. 1 се осъществява чрез ООК курсове и чрез учебните програми на НБУ. Учебните програми на НБУ предоставят на студентите обучение, съответстващо на съвременното състояние на ГИИ и на наложените от него промени в съответните професионални области, чрез ***въвеждане на специализирани курсове в програмите и/или чрез включване на специализирани теми в курсовете от програмите***.

Чл. 6. (1) Допустимите начини на използване на ГИИ в учебния процес се определят от преподавателя в ***паспорта на курса*** в съответствие с AI Assessment Scale, която предлага пет начина на използване на ГИИ: Ниво 1 – Без ГИИ (само при присъствено провеждани оценявания в среда, контролирана от преподавателя); Ниво 2 – ГИИ за планиране (генериране на идеи, структура); Ниво 3 – ГИИ като сътрудник (редактиране, подобрение); Ниво 4 – ГИИ като основен инструмент; Ниво 5 – ГИИ като обект на изследване.

Скалата за оценка на ИИ (AIAS) е първоначално разработена от Майк Пъркинс, Джаспър Роу, Леон Фърз и Джейсън МакВо в отговор на бързото навлизане на генеративния ИИ в образованието. Проектът започна от загриженост, че учениците и преподавателите се нуждаят от по-ясна, по-справедлива и по-практична основа, за да разберат кога и как ИИ може да се използва за различни видове задачи, и как те могат да бъдат проектирани, за да отчитат новата реалност на ГИИ. Оттогава AIAS е допълнително развита чрез изследвания, институционално внедряване, обратна връзка от потребителите.

AIAS е собственост на и се поддържа от Learning Innovation Practice Ltd – консултантска компания, създадена с цел да управлява, развива и подкрепя тази скала за оценка на ИИ въз основа на научни изследвания, както и да помага на институциите да преосмислят оценяването в ерата на генеративния изкуствен интелект. Използването ѝ е безплатно за нетърговски цели.

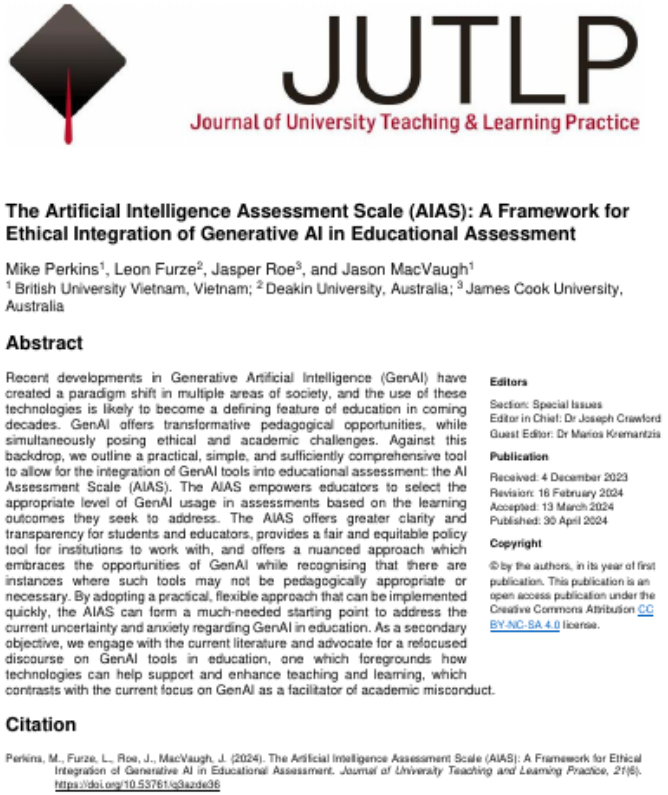
Learning Innovation Practice | AI and Assessment Consultancy

Journal of University Teaching & Learning Practice [Списание за университетско преподаване и учебна практика] , 21 (6), 2024

Статия на годината в JUTLP

Скала за оценяване при използване на изкуствен интелект (AIAS): Рамка за етично интегриране на генеративния изкуствен интелект в образователното оценяване

Оригиналната статия, представяща рамката: защо в сферата на оценяването е необходим общ подход относно използването на изкуствен интелект и как петте нива подпомагат етичното му интегриране.

JUTLP
Journal of University Teaching & Learning Practice

The Artificial Intelligence Assessment Scale (AIAS): A Framework for Ethical Integration of Generative AI in Educational Assessment

Mike Perkins[1], Leon Furze[2], Jasper Roe[3], and Jason MacVaugh[1]
[1] British University Vietnam, Vietnam; [2] Deakin University, Australia; [3] James Cook University, Australia

Abstract

Recent developments in Generative Artificial Intelligence (GenAI) have created a paradigm shift in multiple areas of society, and the use of these technologies is likely to become a defining feature of education in coming decades. GenAI offers transformative pedagogical opportunities, while simultaneously posing ethical and academic challenges. Against this backdrop, we outline a practical, simple, and sufficiently comprehensive tool to allow for the integration of GenAI tools into educational assessment: the AI Assessment Scale (AIAS). The AIAS empowers educators to select the appropriate level of GenAI usage in assessments based on the learning outcomes they seek to address. The AIAS offers greater clarity and transparency for students and educators, provides a fair and equitable policy tool for institutions to work with, and offers a nuanced approach which embraces the opportunities of GenAI while recognising that there are instances where such tools may not be pedagogically appropriate or necessary. By adopting a practical, flexible approach that can be implemented quickly, the AIAS can form a much-needed starting point to address the current uncertainty and anxiety regarding GenAI in education. As a secondary objective, we engage with the current literature and advocate for a refocused discourse on GenAI tools in education, one which foregrounds how technologies can help support and enhance teaching and learning, which contrasts with the current focus on GenAI as a facilitator of academic misconduct.

Editors
Section: Special Issues
Editor in Chief: Dr Joseph Crawford
Guest Editor: Dr Marios Kremantzis

Publication
Received: 4 December 2023
Revision: 16 February 2024
Accepted: 13 March 2024
Published: 30 April 2024

Copyright
© by the authors, in its year of first publication. This publication is an open access publication under the Creative Commons Attribution CC BY-NC-SA 4.0 license.

Citation

Perkins, M., Furze, L., Roe, J., MacVaugh, J. (2024). The Artificial Intelligence Assessment Scale (AIAS): A Framework for Ethical Integration of Generative AI in Educational Assessment. *Journal of University Teaching and Learning Practice, 21*(6). https://doi.org/10.53761/q3azde36

Какво означават нивата?

Всяко ниво описва различен вид задача, а не степен на разрешение.

Никое ниво не е по-добро от останалите – изборът на подходящо ниво зависи от това какво цели да оцени дадената задача.

Всяко ниво може да бъде изпълнено при сигурни условия под наблюдение, ако естеството на задачата го изисква.

Първо ниво е единственото, при което тези условия са задължителни, което е обозначено със символ на катинар (забрана).

1-во ниво

Без изкуствен интелект

Поставената задача се изпълнява в контролирана среда, предназначена да изключва изкуствения интелект. Знанията, разбирането и уменията се демонстрират и оценяват непосредствено и независимо от използването на изкуствен интелект.

2-ро ниво

Планиране с помощта на изкуствен интелект

Задачата е фокусирана върху дейности по планиране – проучване на темата, изготвяне на план и първоначално изследване. За подпомагане на този процес може да се използва изкуствен интелект като качеството на планирането и разработването на идеи се оценява независимо от това дали е използван ИИ, или не.

3-то ниво

Сътрудничество с изкуствен интелект

За изпълнението на задачата може да се използва изкуствен интелект – включително за генериране на идеи, изготвяне на чернови, получаване на обратна връзка и прецизиране на резултатите. Задачата е проектирана така, че използването на ИИ самостоятелно не би позволило постигането на изисквания стандарт. Оценяването обхваща както самата работа, така и начина, по който резултатите, генерирани от ИИ, са оценени, коригирани и интегрирани.

4-то ниво

Пълно използване на изкуствен интелект

При изпълнението на задачата се очаква включването на изкуствен интелект. Целта не може да бъде постигната в рамките на наличното време нито само от ИИ, нито от човек, работещ самостоятелно. Оценяването е насочено към критичното мислене и познанията по предмета, демонстрирани при насочването на ИИ.

5-то ниво

Изследване с изкуствен интелект

Задачата е разработена с цел творческо използване на изкуствен интелект за решаване на проблеми, генериране на нови прозрения или разработване на иновативни решения в съответната област. Подходите могат да бъдат разработени съвместно от студентите и преподавателите.

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ГИИ

Чл. 5. Условията за употреба на ГИИ се определят от нивото на свързания с използването риск от нарушаване на авторско право и право на интелектуална собственост, на основни човешки права и на действащото законодателство. Различават се три нива на риск: минимален риск, висок риск, неприемлив риск.

III.1. Минимален риск при използване на ГИИ

Чл. 7. (1) Минимален е рискът при използването на ГИИ като рутинно помощно средство.

(2) ГИИ се използва като рутинно помощно средство в следните неизчерпателно изброени хипотези:

1. редактиране на текстове (подобряване на правопис, граматика, стилистика);

2. структуриране на съдържание (групиране на аргументи или предложения за логическа структура);

3. генериране на обучителни материали и учебни ресурси;

4. създаване на мисловни карти за подпомагане на собственото учене;

5. изготвяне на интерактивни презентации;

6. като обучител за индивидуална и персонализирана подкрепа в обучението.

(3) При минималния риск използването на ГИИ е свободно при спазване на академичната етика.

III.2. Висок риск при използване на ГИИ

Чл. 8. (1) Висок е рискът, когато чрез пряко използване на ГИИ се създават съществени елементи от научно изследване, авторски художествен продукт, учебна дейност.

(2) При висок риск използването на ГИИ е разрешено, но при стриктно спазване на установените за това правила.

Чл. 9. (1) Използването на ГИИ задължително се оповестява от автора с декларация, която съдържа: използваните модели на ГИИ, а при възможност – използваната версия; целта (начинът) на използване; частите, в които е използван ГИИ; потвърждение, че авторът е прегледал резултата и че окончателният вариант е негов оригинален принос.

(2) Авторът не може да посочва, включително чрез косвено позоваване, ГИИ като автор или съавтор, нито да цитира ГИИ като източник на фактическа информация или като авторитет за научно твърдение.

(3) Авторът носи отговорност за цялостното съдържание на научното изследване, включително за съдържанието, генерирано от ГИИ, ако то е невярно или в него е допуснато нарушение на авторски права или на права на интелектуална собственост. Тази разпоредба намира съответно приложение и спрямо авторските художествени продукти и учебната дейност.

III.3. Неприемлив риск при използване на ГИИ

Чл. 10. (1) Неприемлив е рискът при използването на ГИИ, чрез което се нарушават основни човешки права, академичната етика или действащото законодателство.

(2) Нарушение по смисъла на ал. 1 е налице в следните неизчерпателно ~~изредени~~ изброени хипотези на използване на ГИИ:

1. трансфер на лични данни, на данни, представляващи търговска тайна или интелектуална собственост, към ГИИ без изричното писмено съгласие на засегнатото лице в нарушение на действащото законодателство;

2. представяне на съдържание, генерирано от ГИИ, като собствен текст;

3. представяне на авторски художествен продукт, генериран от ГИИ, като собствен творчески продукт;

4. манипулиране на съдържание (например, deepfake);

5. автоматизирано генериране на оценки от ГИИ за оценяване на учебни резултати без участието на преподавателя.

(3) **Забранено е използването на ГИИ, което води до неприемлив риск.**

Ролята на преподавателя

Чл. 6, ал. 2 Ако в паспорта на курса не е определено друго, приема се, че **студентите могат да използват само ГИИ при минимален риск**.

Чл. 6, ал. 3 При разрешено използване на ГИИ преподавателят осъвременява формите за оценяване, посочени в паспорта на курса, като отстранява онези, при които е невъзможно да се провери използването на ГИИ.

IV. НАРУШЕНИЯ. САНКЦИИ

Чл. 11. Използването на ГИИ, при което се нарушава законодателството за защита на личните данни, както и законодателството за защита на интелектуалната собственост, е нарушение на академичната етика.

Чл. 12. Прикриването на използването на ГИИ при висок риск и при неприемлив риск е плагиатство. Плагиатството е нарушение на академичната етика.

Чл. 13. (1) Прикриването на използването на ГИИ се установява въз основа на комбинирана оценка, извършена чрез: 1. специализиран софтуер за разпознаване на ГИИ; и 2. проверка за изпълнение на изискванията за възпроизводимост.

(2) Специализираният софтуер за разпознаване на ГИИ е само диагностично, но не и самостоятелно доказателствено средство за извършено нарушение.

(3) В рамките на проверката за изпълнение на изискванията за възпроизводимост авторът представя доказателства за своя личен принос като работни файлове; чернови; изходни данни; работни версии; аналитични материали; представителни запитвания; писмени и устни разяснения, включително публични дискусии; логове и записи на взаимодействията с ГИИ, когато такива са налични, и др.

Чл. 14. Жалбите за нарушения по чл. 11 или чл. 12 от настоящите Правила срещу преподавател или изследовател в НБУ се разглеждат от Комисията по етика в НБУ по реда на нейния Статут и съгласно Етичния кодекс на НБУ.

Чл. 15. (1) Спазването на настоящите Правила от студентите по време на учебния процес се контролира от преподавателя чрез оценяването в курса.

(2) Преподавателят ~~сезира~~ **сигнализира** Декана на съответния факултет, ако установи извършени от студент нарушения по чл. 11 или чл. 12 от настоящите Правила.

(3) Жалбите на студенти, несъгласни с поставената им оценка, обусловена от неправомерно използване на ГИИ, както и сигналите на преподавателите по ал. 2 се разглеждат по реда на Наредбата за студентите в НБУ.

Чл. 16. Отговорност за нарушения по чл. 11 и чл. 12 от настоящите Правила, с които се нарушава и действащото законодателство, носи единствено техният извършител. Отговорността на НБУ е изключена.

„Изкуствен интелект“ – филм

„Изкуствен интелект“ (на английски: A.I. Artificial Intelligence) е драматичен научно-фантастичен пълнометражен филм от 2001 г., режисиран от Стивън Спилбърг. Сценарият е базиран на разказа на Брайън Олдис „Супериграчките не се развалят цяло лято“ (1969 г.), както и отделни части от другите му два разказа „Супериграчки: Когато дойде зимата“ и „Супериграчки през другите сезони“. Разказва се за Дейвид, андроид с външност на дете, което е програмирано да обича. Разработването на проекта започва в началото на 70-те години на 20-ти век, когато Стенли Кубрик получава правата за филмова адаптация. Кубрик спира работата върху филма, защото смятал, че компютърните ефекти не са достатъчно напреднали, за да изобразят Дейвид, и не е вярвал дете да може да изиграе ролята достоверно. През 1995 г., Кубрик дава проекта на Стивън Спилбърг, но филмът не се заснема до смъртта на Кубрик през м. март 1999 г.

„Изкуствен интелект“ получава предимно позитивни отзиви от критиците и постига умерен финансов успех. Посветен е на паметта на Стенли Кубрик.

Стивън Спилбърг изразява почитта си към Стенли Кубрик чрез интересни препратки към филмите му „*Портокал с часовников механизъм*“, „*Сиянието*“ и особено „*2001: Космическа одисея*“, както и *към* „*Приключенията на Пинокио*“ на Карло Лоренцини (Карло Колоди).

В началото на 1994 г., по време на предпродукцията, Стенли Кубрик помолва Сара Мейтланд (британска писателка на религиозно фентъзи) да придаде на филма митичен резонанс. Тя си спомня: „Той никога не е наричал филма „Изкуствен интелект“, винаги го наричаше „Пинокио“.

Крайният сценарий е много верен на визията на Кубрик – дори финалът, който често се приписва на Спилбърг, всъщност е оригиналната версия на Кубрик – с напреднали меха, които съживяват Моника, но само за един ден.

Срещата на Дейвид със Синята фея меха

Хейли Джоел Осмент като Дейвид – първият и единствен избор на Спилбърг за ролята. За да изиграе персонажа, Осмент избягва да мига и се „програмира“ с добра стойка. По време на снимките е на 12 години.

Мерил Стрийп – Синята фея меха (глас)

Музиката е композирана и дирижирана от Джон Уилямс.